

RADİ DİKİCİ, Samsun'da doğdu. Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi. Bugüne kadar 14 kitabı yayımlanan Radi Dikici'nin *Müzeyyen Senar Efsanesi – O Bir Devirdi, Bir Devirdi* on beşinci kitabıdır.

Tarih

Bu Şehr-i Stanbul ki–Osmanlı'nın İstanbul Macerası 1453-1924 • Şu Bizim Bizans–Byzantium 330-1453 • Bizans İmparatorluğu Tarihi–Byzantium 330-1453 • The History of Byzantine Empire–Byzantium 330-1453 • Dört İstanbul • Four İstanbuls • Bizansı Anlamak

Tarihi Roman

Theodora (Dansözlükten İmparatoriçeliğe) • Empress Theodora • Büyük Konstantin, Helena ve Fausta • Bizans İmparatoru Büyük Theodosius • Şans Zafer ve İmparator Heraklius

Biyografi

Cumhuriyet'in Divası Müzeyyen Senar • Cumhuriyet'in Divası Müzeyyen Senar–Türk Musikisinin 75 Yılı • Müzeyyen Senar Efsanesi–O Bir Devdi, Bir Devirdi

rdikici@demma.com

RADİ DİKİCİ

MÜZEYYEN
SENAR
EFSANESİ

O Bir Devdi, Bir Devirdi

Remzi Kitabevi

MÜZEYYEN SENAR EFSANESİ / Radi Dikici

© Remzi Kitabevi, 2016

Her hakkı saklıdır.

Bu yapıtın aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Editör: Mecit Demir

Kapak: Ömer Erduran

ISBN 978-975-14-1762-6

BİRİNCİ BASIM: Şubat 2017

Kitabın basımı 2000 adet yapılmıştır.

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul

Sertifika no: 10705

Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090

www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı ve cilt: Seçil Ofset, 100. Yıl Mah. Matbaacılar Sitesi

4. Cad. No: 77 Bağcılar-İstanbul

Sertifika no: 12068 / Tel (212) 629 0615

İÇİNDEKİLER

- İndim yârin bahçesine..., 9
- İyi ki doğdun..., 14
- Beni sana bağlayan..., 26
- Ben hep seni mazideki halinle tanırım...*, 51
- Zamanı var ki her bezmim anarsın..., 58
- Öyle çektim ki cefa..., 82
- Şarkılar *sizi* söyler..., 115
- Yine o menekşe gözler aralı..., 133
- Yine yakmış yâr mektubun ucunu..., 152
- Çileli başımın bitmedi derdi..., 161
- Söyle sevgili, sevgili söyle..., 168
- Derdimi kimlere desem..., 175
- Ne zaman *ansam* onu ayaklarım dolaşır..., 190
- Haber gelmez gönül virane kaldı..., 204
- Benzemez kimse sana..., 223

*Meyûs gidişin hasreti dağlar yeniden.
Hicranlı veda mevsimi ağlar yeniden.
Son nağmede bir nurlu Müzeyyen duyulur;
Her güftede, her bestede çağlar yeniden...*

YILMAZ KARAKOYUNLU

*Patiskaya gül işleyen kadınların mevsimindeydi.
Keklik ötüşlerini bilir de, ağlardı.
Kısık lambalı mahur akşamlarda...
Kim bilir hangi derdi, hangi umuda bağlardı.
Fi tarihli fotoğrafların içinden çıkıp, uzun ha-
va çekerdi.
Burnunu çekerdi, gurbet türküleri duyunca...
Şimdi gönül mülkünün talan edildiği düzenin,
yaşayan efsanesi...
Hüznün avlusunda geziniyor nefesi.
Adı Müzeyyen Senar!
Adresi; sesi!*

HAKKI YALÇIN

“Eğer bir sanatçı şarkıyı hissetmeden okuyorsa, daha doğrusu kâğıt üzerindeki notaları terennüm ediyorsa, o sanatçı ömür boyu bir köşede kalmaya mahkûmdur.”

MÜZEYYEN SENAR (28 EKİM 1979)

“Bana öyle bir şey söyle ki, zırva tevil götürsün.”

MÜZEYYEN SENAR

“Müzeyyen Senar’ın ilk yıllarındaki gibi bazen hüünlü, bazen neşeli, bazen baştan çıkarıcı ve bazen anılara yollayan icra bulursunuz. Onun sesini dinledikçe, sadece bizim yerükremiz altında yaşadığını bilmemiz bizi mutlu ediyor.

DOĞAN HIZLAN (1 TEMMUZ 2004)

“O, unutuldukça hatırlanan ve hatırlandıkça da bitmeyen bir insandır. Türkiye, daha uzun yıllar Müzeyyen Senar efsanesini konuşacaktır.”

ERGUN SENAR (29 MAYIS 2004)

“Yarabbi, ‘Bu kadın, ben bunu bestelerken duyduklarımın ötesine gidiyor,’ diyorum.”

SELAHATTİN ERKÖSE

“8 Şubat 2017 Çarşamba günü, Müzeyyen Senar Efsanesi – O bir Devdi, Bir Devirdi kitabıyla huzurunda olacağım hayatım. Biliyorum sevineceksin.”

RADİ DİKİCİ, KASIM 2016

İndim yârin bahçesine...

*Hançer-i ebrûsu saplandı dile
Gamze-i fettanı verdi velvele
Bilmiyor ah halimi ölsem bile
Söyle artık gönlünü alsın ele*

Sevgili Müzeyyen Senar konserlerine çok kere Astik Ağa'nın bu kürdilihicazkâr şarkısı ile başladılar. Ben de ona saygım gereği kitaba bu şarkının sözleri ile başlıyorum.

Sevgili Müzeyyen Senar'la tanıştıktan sonra tam 37 yıl geçti, onu kaybettikten sonra tam iki yıl. Özlemi giderek nasıl artıyor bilemezsiniz... Bazen düşünüyorum, ben Tanrı'nın ne kadar şanslı kuluymuşum. Çünkü 35 yıl içinde hem Türk musiki-sinin asla bilemeyeceğim 75 yılını onunla yaşamış hem de ondan dinlemiş, yazmıştım.

Tanrının hangi kulu, masanın bir başında o, bir başında ben otururken ondan şarkılar dinlemiştir. Hangi şanslı kulu, aile fertlerinin bile bilemediği özelliklerini öğrenmiştir. Hangi şanslı kulu, İstanbul'da onu evimde misafir ettiğimde, sabahlara kadar sohbet etmek şansını bulmuştur. Hangi şanslı kulu, –hiç mektup yazmayı sevmezdi–, ondan mektuplar almıştır. Hangi şanslı kulu, rahatsızlık dönemi dahil onu her zaman görme şansına sahip olabilmıştır?

Biyografi çalışmasının son yılıydı. İstanbul'da ofisimde çalışı-yorduk. Yazımın da neredeyse sonlarına gelmiştik. Yazdıklarımı ona özetleyerek anlatıyordum. Dedim ki, “Hayatım, biyografi-

nin yapısı gereği ancak belirli şeyleri yazmak durumundayım. Kişiselleştiremem. Yorumda bulunamam. Ben dışarıdan elimdeki belge ve bilgilere göre objektif olmak durumundayım. Seninle yaşadığımız öyle olaylar var ki onları yazmam mümkün değil.”

O da o zaman, örnek vererek, “Şunu, şunu yazmazsan biyografi noksan olmaz mı?” diye sorardı. Ben de örnek verdiği olay için, “Esasında bahsettiklerinin tümünü yazmak mecburiyetindeyim. Ama bazen belki birkaç cümleyle, bazen de farklı şekilde. Çünkü seninle konuştuklarımız çeşitli kaynaklarla karşılaştırdığım o olay, ya farklı şekilde ifade edilmekte veya zaman farkı ortaya çıkmaktadır. Ben de doğru olanı yazıyorum,” diyordum. Kronolojiyi takip ettiğim için zaman zaman çok tekrar eden bazı olayları atlamak durumundaydım. Aksi halde bin sayfa yazmam gerekecekti.

Bir gün yine aynı konu açılmıştı, sonunda ona dedim ki, “Bütün bunları ayrıca not alıyorum. Eğer fırsatım olursa tekrar yazacağım.”

“Nasıl olacak bu, biyografiye mi ekleyeceksin?”

“Hayır, hayır... Biz seninle kaç yıldır tanışıyoruz? Neredeyse 25 yılı buldu. Bu dönemde hep beraber ne güzel günlerimiz geçti, nelere şahit olduk. Bunları yazabildim mi? Hayır. Bence bir süre geçtikten sonra ben, benim tanıdığım Müzeyyen Senar’ı anlatırım. Ne dersin?”

“Vallahi bayıldım.”

“Ama galiba bir süre geçmeli, hemen olmaz.”

“Ölür müyüm kalır mıyım bilmem ama 10 yıl geçince mutlaka yazmalısın. *Bu sana vasiyetim. Ay!... Şimdi heyecanlandım işte... 10 yıl ne demek, göz açıp kapayıncaya kadar geçer. Benim hakkımda yazacaklarını şimdiden merak ettim... ”*

Şimdi bazen gülerek, bazen hüznülenerek onunla geçirdiğimiz 35 yılı yazmaya başladım. Kitabın adı *Müzeyyen Senar Efsanesi – O Bir Devdi, Bir Devirdi*. 08 Şubat 2017 tarihinde, yani ikinci ölüm yıldönümünde yayımlanacak. Orada okurlar bam-

başka, hiç bugüne kadar bilmedikleri ‘insan’ Müzeyyen Senar’la karşılaşacaklar. Hataları ve sevaplarıyla. İnanın onu daha çok seveceksiniz.

O dönemi anlatırken onun bana anlattığı önceki döneme ait bazı olaylara da geri döneceğiz. Ama kitap bir kronolojiyi takip etmeyecektir. Bu kitapta okuyacaklarınızın hemen hemen tamamı ilk defa yazılmış olacaktır. Büyük bir ihtimalle onu sevenler, ona hayran olanlar bir başka Müzeyyen Senar’ı tanıdıkça, özellikle bugün yaşları 13-18 olan sevdalıları, onu sahnede görememiş olmanın, onu canlı olarak dinleyememenin ne kadar kayıp olduğunu anlayacaklardır.

Ayrıca şunu da kaydetmek isterim: 2001-2004 yılları arasında kitap için birlikte çalıştığımız sırada tüm anlattıklarımı o günün teknolojisine uygun olarak önce ses kayıt cihazına kaydetmiş, sonra 40 kadar kasete aktarmıştım. Bende bazı görüntülerinin kayıtları bugüne kadar hiç yayımlanmadı. Örneğin, 2005 yılındaki 24. Tüyap Kitap Fuarı’nda kitabının imza gününe katılmıştık. Ama imza öncesi birlikte katıldığımız izleyicilere de dört şarkı söylediği bir saat süreli toplantının bende kayıtları vardır. Tahmin edeceğiniz gibi hiç yayımlanmadı.

Çok sık tekrar ettiği bir söz vardı:

“Ben keşke diğer hanımlar gibi Ayşe, Fatma ve sadece evimin kadını olsaydım.” Bununla kastettiği ünlü olmanın ona getirdiği zorluklardı. Yani zaman zaman sade bir insan olmayı özlerdi. Ama ben onun bu yaşamı tercih edeceğine asla inanmadım. Çünkü o, sahne tozu yutmuş bir Müzeyyen Senar olarak mutluydu.

Kitabın son baskısına kadar, ne kadar ısrar edersem edeyim yayınevleri nedense Müzeyyen Senar’ın fotoğraflarını renkli basmayı hiç kabul etmediler. İşte bu kitaptaki fotoğrafların önemli bir bölümü –çoğu ilk kez yayınlanmak üzere– renkli. Unutmayın bir kısmı da özel.

Bölüm başlıklarının değişik olduğu, –biri hariç– okurlarımız tarafından hemen fark edilecektir. Bunlar çok kere bir şarkının mısraı veya mısraın bir kısmı şeklinde oldu. Bazen de mısraı biraz değiştirdim. Verdiğim ilk örnekte olduğu gibi. Bölümleri yazarken içimden böyle geldi. Örneğin;

“Önsöz” yerine, “İndim yârin bahçesine...”

“Tanıştığım gün” yerine, “*Ben hep seni mazideki halinle tanırdım...*”

“Evlilikler” yerine, “Beni sana bağlayan...”

“Dönemin şarkıcıları” yerine, “Şarkılar *sizi* söyler...”

“Evlatları” yerine “Yine o menekşe gözler aralı...” yazdım.

Ayrıca her bölümün başında ya şarkı ya da rubai var. Şarkıları ise belki inanmayacaksınız ama o bölümü yazarken Müzeyyen Senar’ın sesinden sürekli duyuyordum. Yahut da ben mi öyle hayal ediyordum, bilmiyorum. Bazılarının doğrudan konu ile ilgili olduğunu zaten fark edeceksiniz.

“Zamanı var ki her bezmim anarsın” bölümünün önemli bir kısmında Atatürk’ün huzurunda verdiği konserleri yazdım. Aynı konu biyografi kitabında özet halinde vardır. Çünkü biyografide kitabının sayfa adedini de düşünerek biraz kısa yazmak mecburiyetindeydim. Ayrıca Müzeyyen Senar’ın bana anlattığı bazı özel şeyleri biyografiye koyamazdım. Bu sefer tüm anlattıklarını yazdım. Bir bakıma Atatürk’ün huzurundaki konserlerinin perde arkası bile diyebiliriz.

Bu kitapta Müzeyyen Senar’ın çok yakınında olan hatta yaşamının bir parçası sayılabilecek Arif Tombul, yeğeni Tamay Yeğin, Sarper Gürol, Sencer Senar, Mustafa Tünel, Arda Doruk, Ali Onur Kılıç ve Fikriye Şule gibi daha önce bu konuda isimleri geçmeyen bazı isimsiz kahramanları da tanıyacaksınız.

Ayrıca Safa Önal, Cemil İpekçi, Erkan Yolaç ve Ünsal Kubat’a, Müzeyyen Senar’la ilgili olarak benimle paylaştıkları o harika bilgiler için teşekkürlerimi sunmak isterim.

Tüm Müzeyyen Senar sevenlere rahatsızlığı sırasında titizlikle bakımını sağlayan Darüşşafaka Kurumu'na, Özel Bodrum Hastanesi'ne, son on gününü geçirdiği Ege Üniversitesi Hastanesi'ne ve Prof. Dr. Fehmi Akçiçek ile ekibine teşekkürlerimi sunarım.

Müzeyyen Senar'la yaptığı röportaj sırasında yazdığı harika dizeler için Hakkı Yalçın'a, titiz bir çalışma yapan editörüm Mecit Demir'e, kitabın kapağını hazırlayan Ömer Erduran'a, kitabı formatlayarak yayına hazır hale getiren Hatice Taş'a ayrı ayrı teşekkür ederim.

Daha önceki kitabın son baskısında Müzeyyen Senar'ın hayatının son beş yılı yoktur. Bu kitapta, merak etmeyin o kadar hüznü değil, yine o muzip Müzeyyen Senar'ı bulacaksınız.

İyi ki doğdun...

*Sen sanki baharın gülüsün, şen çiçeğimsin
Sen her gece rüyama giren göz bebeğimsin
Sen şimdi uzaklarda gülen bir meleğimsin
Sen her gece rüyama giren göz bebeğimsin*

Müzeyyen Senar'ı, ipekböcekçiliği yapan annesi Zehra Hanım, Bursa'da böceklikte doğurmuştur. Doğum tarihi olarak da kayıtlara 16 Temmuz 1918 Perşembe günü olarak geçer. Bu tarih bütün kayıtlarda, nüfus cüzdanında, sefire olduğu zaman Dışişleri Bakanlığı'nın verdiği hüviyette, belediye tarafından verilen Av Tezkeresi'nde ve bisiklet kullanma izninde aynen vardır. 2000'li yılların başlarında yaptığım araştırmalarda doğum yılı konusunda bir problem yoktu. Ama doğum tarihi yanlıştı.

Yanlışlık şuradan kaynaklanmıştı: Annesi Zehra Hanım'ın kız kardeşi Hadiye Hanım ve eşi Ziya Akın Bey, İstanbul'da oturuyordu. Çocukları olmadığı için, Müzeyyen Senar'ın ablası 1910 doğumlu İsmet'i ve ağabeyi 1915 doğumlu Hilmi'yi yanlarına almışlardı. Yeni doğum haberi geldiğinde bir süre sonra kalkıp Bursa'ya gelirler. Çocuğun henüz nüfus kaydı yapılmadığını gören enişte Ziya Bey, bunun için kalkar nüfus dairesine gider. Aile çocuğa Hikmet adını vermeye karar vermiştir. Ama, Müzeyyen Senar'ın anlattığına göre, "Eniştem, Hikmet adını bana yakıştıramamıştı. Süslü olsun diye Müzeyyen diye yazdırmış."

Nitekim Müzeyyen Senar bana gönderdiği bir mektupta şöyle diyordu:

Eski nüfus cüzdanım elime geçti. Orada aslı yazar. Aslı 1334'tür (1918). Senin dediğin gibi doğum tarihi, daha doğrusu yaş günüm hazirandır ama (temmuz diye) öyle söylenmiş öyle gidiyor.

Müzeyyen Senar 11 yaşına gelene kadar başından üç önemli olay geçer. Birincisi kekeme olur, ikincisi bir kaza sonucu saçları yanar. Saç problemi biraz eziyetli olsa da kısa zamanda atlatılır. Ama uzun bir süre kekemeliğine çare bulunamaz.

Son olarak, annesi ve babası arasında problemler büyür. Anne taşı tarağı toplar ve İstanbul'a kardeşi Hadiye Hanım'ın yanına kaçır. Müzeyyen ise babada kalmıştır. O da dayanamaz bir yıl sonra bir otobüse atlayarak İstanbul'a gider, bin bir maceradan sonra annesinin bulunduğu Üsküdar'daki köşke ulaşır.

Konağın bahçe kapısından içeri girdiğinde şaşkınlığa uğrar. Bursa'da kaldıkları bütün evlerin derme çatma haline göre burası bir saraydır.

O günleri küçük bir kız çocuğu olduğu halde zihnine nakşeden ablası İsmet Hanım kızı yani Müzeyyen Senar'ın yeğeni Tamay Yeğin'in anlattığına göre, iki katlı ahşap köşk sanki bir sanat eseridir. Eniştesi Ziya İnan Bey esasında sarayda giyimci başı iken burayı satın almıştır. Kapıdan içeri girince önce büyük bir sahanlık vardır. Sağ tarafta ise ayrı bir daire, bir oturma ve yatak odası ile gusülhane bulunmaktadır. Karşıda büyük bir mutfak vardır ve oradan iki basamakla bahçeye inilir.

Bahçe iki bölümdür. İlk bölümde bir kümes ve meyve ağaçları vardır. Tamay Hanım, "Yaz gelince meyve ağaçlarının tepesinden inmezdik," dedi. O bölüme ayrıca sebze ekilir. İkinci bölümü ise çiçekliktir. Merdivenlerden yukarı ikinci kata çıkılınca sağ tarafta büyük bir salon ve orta bölümde bahçeye bakan büyük oda ve iki basamakla inilen yatak odası, ayrıca hemen onun yanında büyük bir tuvalet vardır.

Üsküdar'daki komşulardan birisi de büyük keman virtüözü Necati Tokyay'dır. Eniştesi Ziya İnan Bey'in de yakın arkadaşıdır. Ailecek birbirlerine gider gelirler ama Necati Bey'i ziyaretleri sırasında çocukların yeri yoktur. Çünkü orada saz üstatları birkaç hanendenin de katılımıyla meşek ederlerdi.

Bir akşam Ziya Bey'in evinde hem sohbet vardı hem de musiki. Ancak bekledikleri hanende olan arkadaşları gelmemiştir. Sorun yoktur. Onlar da fasıl yapmaya karar verdiler. Hep birlikte çalacak ve söyleyeceklerdi.

Müzeyyen, annesi ve kardeşleri ile artık bu köşkte yaşamaktadır. Onu en çok ilgilendiren köşkte düzenlenen musiki geceleriydi.

“O gece, onlar musikiye başlayınca, dayanamayıp gelip kapının önüne oturuyor can kulağı ile dinliyordum. Hüzzam peşrevi ile başladılar sonra şarkılara girdiler. Söyledikleri şarkıların bir kısmını hiç duymamıştım. Ama benim çok iyi bildiğim, ‘Ey hüsn-ü cemal sen âleme darb-ı meselsin / Âşıkları aşütte eden nazlı meleksin’ diye başlayınca ben de yavaş yavaş mırıldanıyordum. Ancak meyanına gelince dayanamamış olmalıyım ki, ‘Yoktur şu cihanda sana faik ne güzelsin’ aynen koro içerde nasıl söylüyorsa ben de onlar gibi yüksek sesle söylemeye başladım herhalde ve ‘Her sadre seza-var olacak gonca çiçeksin’ bitirdim.

Sazlar birden durunca yakalanmamak için ayağa kalkmıştım ki, odanın kapısı hızla açıldı ve eniştem yüzünde öfke dolu bakışlarla beni kolumdan tuttu ve “Sen ne arıyorsun burada?” diye misafirler de duymasın diye fısıltıyla ama hani köpekler saldırmadan önce hafifçe hırıldardılar ya, öyle bir sesle. Artık dedim kesin dayak var bu gece. Ama arkasında Necati Bey göründü.

‘Ziya Bey, lütfen kızımızı bırakınız. Sesinde bir farklılık hissettim. Yaşı çok küçük, iki yıl sonra onu Üsküdar Musiki Cemiyeti’ne getirmenizi rica edeceğim,’ dedi. Tabii o zaman ben hiçbir şey anlamadım.

‘Hay hay üstadım, emriniz olur,’ dedi ama yüzünde de bir şaşkınlık vardı.

Eniştem çok akıllı bir insandı. Para konularını gayet iyi hissedirdi. Ayrıca yıllar önce musikiden anlayan bir arkadaşının beni okul müsameresinde dinlediği sırada aynı tavsiyeyi yaptığımı sonradan öğrenmiştim. Çok geçmeden uzaktan akrabası olan bir hanımı buldu. O bana iki yıl boyunca anlayabildiğim kadarıyla biraz usul sonra makamları öğretmeye çalıştı. Ancak bir şey vardı ki, öğrettiği şarkıları anında kapıyordum. O bu noktada çok şaşırtıyordu. Belirli makamlarda o dönemin en ünlü şarkılarını öğreniyordum. Bir geçtiğinde makamları hemen biliyordum. Bir defter edinmiştim. Öğrendiğim şarkıları ona kaydediyor hocam gittikten sonra sürekli tekrar ediyordum.

İki yıl geçmişti. Ben artık çocukluktan çıkmıştım. Boyum uzamış, eh biraz da göğüslerim çıkmaya başlamıştı. Çocukluğumu çok yaşamadığım için bebek ve balonlarla oynamayı seviyordum.”

O zaman müdahale ettim. “Hayatım, (çok kere ona böyle hitap ederdim, o da bana ‘Radoş’ derdi), 3.5 yıl seninle bu konuları konuştuk. Hatta ben sana, Üsküdar Musiki Cemiyeti’ne gittiğinde, hiç eğitimin olmadığı halde çalınan eserin hicazkâr makamında olduğunu nasıl bildiğini sorduğumda, ‘Aman boş ver... Canım işte bir şeyler biliyorduk,’ diye geçiştirdin. Halbuki bayağı ders almışsın.”

O 3.5 yıl içinde buna benzer birçok olaya şahit olacaktım. Bunları birlikte yaşayacaktık. Yeri geldiğinde tabii anlatacağım ama şimdiden bir şeyi, Müzeyyen Senar’ın bir tarafını daha açıklamak isterim. Onu kıran, ona karşı edep dışı en küçük davranışta bulunan ve ona saygısızlık eden kişileri Müzeyyen Senar beyninden siliyordu çok yakın akrabası olsa bile. Konuşmak, hatta ismini duymak bile istemiyordu.

Kendisinin anlattığı bir örneği vermek isterim.

